

Understøttende undervisning

En ny folkeskole

Understøttende undervisning

Elevernes læring og trivsel i en varieret og motiverende skoledag

Målet med folkeskolereformen er, at alle elever skal blive så dygtige, som de kan, og at de trives i skolen. Det betyder, at alle elever skal møde en motiverende og varieret skoledag, hvor de er glade for at lære, hvor deres potentialer bliver passende udfordret, og hvor der bliver fulgt op på, om de når deres læringsmål.

Reformen understøtter intentionen gennem nye lovpligtige indsatser:

- Understøttende undervisning
- Den åbne skole
- Bevægelse i skolen

I kommunernes arbejde med at omstille og udvikle folkeskolen vil kommunerne blandt andet skulle drøfte og arbejde med, hvordan de lovpligtige indsatser blandt andet kan understøttes af:

- Nye fritidstilbud
- Digitale undervisnings- og læringsforløb
- Fysiske rammer
- Opfølgning på skolernes resultater

Dette inspirationsmateriale er udarbejdet i september 2013 på baggrund af arbejdet i de kommunale arbejdsgrupper, der er nedsat af KL i forbindelse med folkeskolereformen. Lovforslaget er endnu ikke vedtaget, hvorfor der kan forekomme ændringer, når Folketinget vedtager loven.

Materialet anvendes blandt andet på KL's skoleledelseskurser i efteråret 2013. Der er udarbejdet materialer om den åbne skole, understøttende undervisning, nye fritidsbud mv. jf. ovenfor, og de skal ses i sammenhæng. Men for overskuelighedens skyld har KL valgt at folde de enkelte temaer ud hver for sig.

Kommunalbestyrelsen skal sætte skolepolitiske mål og forholde sig til mål og indsatser inden for de nævnte temaer. Der vil være en variation fra kommune til kommune afhængigt af lokale politiske ønsker og vilkår.

1. Om den understøttende undervisning

Som noget nyt indføres understøttende undervisning i folkeskolen. Det er den undervisning, der foregår udover den fagdelte undervisning, og den skal supplere og støtte op om undervisningen i fagene og de obligatoriske emner.

Hensigten med den understøttende undervisning er at bidrage til at hæve det faglige niveau i folkeskolen. Eleverne skal lære på forskellige måder, herunder gennem en højere grad af kobling mellem teori, praksis og undervisning med udgangspunkt i virkelighedsnære problemstillinger. Den understøttende undervisning skal desuden supplere og understøtte den fagdelte undervisning i fagene ved at give eleverne tid til at afprøve og træne de færdigheder og kompetencer, de tilegner sig i den fagopdelte undervisning. Derved får eleven mere tid til at indfri de faglige læringsmål ud fra egne forudsætninger.

Læringsaktiviteter og opgaver i den understøttende undervisning sker ud fra Fælles Mål, ganske som i den fagopdelte undervisning.

Den understøttende undervisning rummer mange forskellige elementer. Det er fx

- Faglig fordybelse
- Lektiehjælp
- Opgaver med direkte fagrelateret indhold
- Praktiske og projektorienterede forløb
- Anvendelsesorienterede læringsformer
- Træning og automatisering af færdigheder
- Hyppige elevsamtaler med fastsættelse af læringsmål, løbende feedback og opfølgning
- Motion og bevægelse i det omfang, eleverne ikke får motion og bevægelse i forbindelse med undervisningen i fagene
- Samarbejde med det lokale idræts-, kultur og foreningsliv
- Samarbejde med ungdomsuddannelserne og UU
- Samarbejde med erhvervslivet
- Klassens tid.

Den understøttende undervisning kan således bidrage til at skabe variation i skoledagen med tid til, at alle elever kan udfordres fagligt, og undervisningen kan differentieres, så den imødekommer den enkelte elev. Det er derfor væsentligt, at der veksles mellem fagopdelt og understøttende undervisning henover skoledagen.

2. Lovgivning

I Lov om ændring af folkeskoleloven mv. fremgår bestemmelserne om den understøttende undervisning.

Sammenhæng mellem den fagopdelte undervisning og den understøttende undervisning

Af lovforslagets § 16a, stk. 2 fremgår det, at det påhviler skolelederen at sikre sammenhæng mellem undervisningen i fagene, de obligatoriske emner og den understøttende undervisning. Det understreger, at der skal være sammenhæng i elevernes læring. Alle opgaver og læringsaktiviteter, der gennemføres med eleverne i den understøttende undervisning tager som ved den fagopdelte undervisning udgangspunkt i Fælles Mål.

Lektiehjælp og faglig fordybelse

Lovforslaget forpligter skolelederen på at sikre, at der etableres tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse på skolen, hvor det er frivilligt for eleverne at deltage. Frem til næste folketingsvalg forpligtes skolelederne til at placere tilbuddet om eftermiddagen i ydertimerne, hvor elever, der ikke deltager i faglig fordybelse og lektiehjælp, skal tilbydes plads i skolens skolefritidsordning eller i andet relevant fritidstilbud uden særskilt betaling fra forældrene.

Lovforslaget foreskriver et samlet timetal på de forskellige klassetrin

	Gennemsnitligt ugentligt minimumstimetal som kommunen skal tilbyde	Gennemsnitligt obligatorisk ugentligt minimumstimetal for eleverne*	Gennemsnitligt ugentligt tilbud om frivillig læktiehjælp og faglig fordybelse frem til næste folketingsvalg
0.-3. klasse	30 timer	28 timer	2 timer
4.-6. klasse	33 timer	30 timer	3 timer
7.-9. klasse	35 timer	33 timer	2 timer

*Efter næste folketingsvalg er minimumstimetalet for eleverne hhv. 30, 33 og 35 timer.

Motion og bevægelse

Det påhviler skolelederen at sikre, at eleverne deltager i motion og bevægelse i gennemsnitlig 45 minutter om dagen for at fremme elevernes sundhed, trivsel og koncentration. Pligten kan opfyldes både i forbindelse med den fagopdelte undervisning, herunder idræt og i forbindelse med den understøttende undervisning. Motion og bevægelse kan for eksempel tilrettelægges som aktiviteter, der kobler et fagligt indhold til bevægelse eller som særskilte bevægelsesmoduler. Skolen kan også vælge at varetage kravet om daglig bevægelse gennem skolens samarbejde med det lokale idræts- og foreningsliv.

Hyppige elevsamtaler

Løbende individuel feedback og opfølgning kan ifølge lovbemærkningerne foregå i tiden til understøttende undervisning. Det betyder, at der her er mulighed for hyppige elevsamtaler, hvor lærer og elev sætter mål for elevens faglige og personlige udvikling og følger op på elevens progression og resultater. Det gælder både i forhold til faglige mål og i forhold til elevens sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel.

Holddannelse

Undervisningen kan i højere grad organiseres i hold inden for den fagopdelte undervisning og de obligatoriske emner. Holddannelse kan ske ud fra praktiske og pædagogiske grunde. Fra 0.-6. klasse kan holddannelse på baggrund af en løbende evaluering af eleverne tidligst ske efter skoleårets begyndelse og må kun omfatte dele af et enkelt fags stofområde. På 7.-10. klasse kan holddannelse på baggrund af en løbende evaluering ikke fastlægges på forhånd for et helt skoleår. Der er dog ingen begrænsninger for holddannelse i den tid, der er afsat til den understøttende undervisning.

Hvem skal varetage den understøttende undervisning?

Den understøttende undervisning vil kunne varetages af både lærere og pædagoger og personale med andre kvalifikationer. Desuden vil det forpligtende samarbejde med det lokale idræts-, kultur og foreningsliv, kunst- og kulturskoler og det gensidige forpligtende samarbejde mellem folkeskolen og de kommunale musik-, kunst- og kulturskoler betyde, at der kommer nye aktører ind i skolen, som kan varetage dele af den understøttende tid. Det er her op til skolelederen at beslutte, hvordan disse samarbejder udmøntes i praksis.

For at skabe helhed og sammenhæng i skoledagen og i elevernes læring og samtidig opfylde forpligtelsen til at skabe sammenhæng mellem den fagopdelte undervisning og den understøttende undervisning skal de fagprofessionelle og de øvrige aktører have en fælles forståelse for skolens opgave og elevernes læring.

Reformens skal og kan i forhold til den understøttende undervisning

Reformen indeholder elementer, som kommunalbestyrelsen og skolelederne skal håndtere. Derudover kan begge parter vælge at beslutte indsatser i relation til området.

Kommunalbestyrelsen kan

- træffe beslutning om fordelingen mellem den fagopdelte undervisning og den understøttende undervisning. Det kan have betydning for skolernes budget
- drøfte anvendelsen af og sætte mål og rammer for den understøttende undervisning, således at den fremmer elevernes læring og trivsel og gør skoledagen mere spændende og afvekslende. Tiden skal kobles til faglige formål og har tæt sammenhæng til fagene, herunder de timeløse fag og elevernes alsidige udvikling
- træffe beslutning om personalefordelingen i den understøttende undervisning. Det kan have betydning for skolernes budgetter
- træffe beslutning om, at eleverne får samtaler om deres faglige og personlige udvikling
- give skolerne lov til at fravige reglerne, således at tiden til den understøttende undervisning kan nedskaleres, hvis de samtidig øger antallet af fagopdelte timer, herunder særligt i dansk og matematik, med to voksne. Af lovbemærkningerne fremgår det, at det er en betingelse for at fravige reglerne, at nedskaleringen af den understøttende undervisning finder sted med henblik på yderligere faglig støtte og undervisningsdifferentiering i den pågældende klasse. Dispensationsmuligheden gælder generelt for 0.-3. klasse og for 4.-9. klasse og for klasser med helt særlige behov

Forvaltningen kan

- iværksætte indsatser, der understøtter skolelederens arbejde med at implementere og realisere folkeskolereformen

Skolelederen skal

- sikre sammenhæng mellem undervisning i fagene, de obligatoriske emner og den understøttende undervisning
- beslutte, hvordan samarbejdet med det lokale idræts-, kultur og foreningsliv og det gensidige forpligtende samarbejde med musik-, kunst- og kulturskolen skal udmøntes

Skoleledelsen kan

- sætte mål for samarbejdet mellem lærere, pædagoger og øvrige aktører i skolen
- sætte mål for skoledagens organisering
- sætte mål for de fagprofessionelles opfølgning på elevernes progression og resultater under hensyntagen til kommunalbestyrelsens eventuelle beslutninger

Skolebestyrelsen kan

- fastsætte principper for skolens virksomhed, herunder for skoledagens organisering og for organiseringen af den understøttende undervisning
- fastsætte principper for samarbejdet med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv, kunst- og kulturskoler, med lokale fritidshjem og ungdomsclubber og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler

3. Muligheder i den understøttende undervisning

Den understøttende undervisning giver helt nye muligheder for at folde fagene ud med tid til fordybelse, en praktisk tilgang til emnerne, til lektier og til bevægelse, og sammen med den udvidede undervisningstid vil der også være mere tid til faglig træning og mulighed for at arbejde mere med praktiske projekter og produkter.

Den understøttende undervisning må ikke stå alene, men skal kobles til Fælles Mål og have tæt sammenhæng til fagene, herunder også de obligatoriske emner og barnets alsidige udvikling. Udgangspunktet er børnenes læring og de opstillede mål, og formålet med tiden bliver bestemt af, hvad det enkelte barn har brug for at lære.

Børnene kan beskæftige sig med mange forskellige opgaver/aktiviteter i den understøttende undervisning samtidig med at visse elementer er betinget af elevens klassetrin. Således vil samarbejdet med ungdomsuddannelserne og opgaven med at gøre de unge uddannelsesparate ligge i udskolingen. Da målet for tiden er bestemt af, hvad det enkelte barn har brug for at lære, vil forskellige personalegrupper skulle medvirke, når opgaverne omkring den understøttende undervisning skal løses.

Den sammenhængende skoledag, hvor den understøttende undervisning skal understøtte børnenes læring og have direkte sammenhæng til den faglige undervisning, stiller krav om en fleksibel tilrettelæggelse af skoledagen, hvor lærere og pædagoger m.fl. sammen planlægger ud fra læringsmålene. Læringsmålene for perioden er styrende for planlægningen, og læringsforløb og aktiviteter bliver tilrettelagt derud fra. Det betyder, at skoledagene varierer fra uge til uge henover skoleåret.

Børn lærer på forskellige måder, og den understøttende undervisning giver mulighed for at tilrettelægge dagen, så alle børn lærer mest muligt. Det gælder også børn med særlige talenter og børn med særlige behov.

Den digitale skole giver nye læringsrum og nye muligheder, hvor læring er uafhængig af tid og rum. Eleverne kan fx sætte sig ind i nyt stof ved at se små videoer i den understøttende undervisning enten alene eller sammen med andre som forberedelse til undervisningen. Efterfølgende arbejder eleverne med stoffet i den fagopdelte undervisning, og de voksne fungerer som vejledere for de enkelte elevers læringsproces.

Det kræver et godt samarbejde mellem de pædagogiske medarbejdere at skabe sammenhæng mellem den fagopdelte undervisning og den understøttende undervisning, og det skal etableres aktivt på skolen. Skolens ledelse skal sætte klare rammer og mål for samarbejdet og forholde sig konkret til, hvad samarbejdet skal bruges til. Samarbejdet kan blandt andet indeholde fælles planlægning, fælles opsamling, fælles evaluering af læringsmål og fælles kompetenceudvikling.

Her kan der være behov for at få en forventningsafklaring mellem medarbejderne, herunder lærere og pædagoger imellem, og der skal være enighed om, hvem der varetager de forskellige opgaver i skolen.

I udviklingen af samarbejdet mellem lærere, pædagoger samt andre med relevante kvalifikationer er det væsentligt, at der holdes fast i professionernes egenart, og at der sættes fokus på deres opgaver.

Udfordringer

Overgangsordningen frem til næste folketingsvalg, hvor faglig fordybelse og lektiehjælp er frivilligt for eleverne og ligger sidst på eftermiddagen, betyder, at reformens intention om en varieret skoledag ikke kan foldes helt ud. Udfordringen er, at skolen får nye måder at organisere skoledagen på, som så igen skal brydes op. Vekselvirkningen mellem den fagopdelte undervisning og den understøttende undervisning vil først kunne ske i fuld udstrækning efter næste valg, og det betyder, at skolelederen skal sætte nye mål for skoledagens organisering på det tidspunkt.

4. Konkrete eksempler

Sorø Kommune

Hyppige elevsamtaler

På Ruds Vedby Skole har alle elever i 7.-9. klasse en ugentlig samtale med en lærer af ca. et kvarters varighed. Omdrejningspunktet for samtalen er elevens faglige progression. I den forbindelse inddrages elevens indsats, motivation og trivsel. Den enkelte elev fører dagligt en digital logbog over sit arbejde, som samtalen kan tage udgangspunkt i. Eleven kender – og har virtuel adgang til – det samlede pensum, der er opdelt i 27 trin pr. fag, så elev og forældre hele tiden kan følge med i, i hvilken takt eleven tilegner sig pensum.

Samtalerne er med til at fastholde elevernes fokus på deres faglige progression. Lærerne vurderer, at samtalerne er et godt redskab til at opnå en aktuel og kvalificeret viden om elevens læring. Det giver mulighed for hurtigt at følge op, både i indsatsen i skolen og i dialogen med hjemmet. Eleverne giver udtryk for at være glade for samtalerne. De oplever, at de her får hjælp til at holde fokus på det, der skal arbejdes med og læres, og de får konkret feedback på deres resultater og indsats.

Kontaktperson:

Skoleleder: Bodil Bøgebjerg, bob@soroe.dk

Helsingør Kommune

Kunst i projektopgaven

Uddannelseshuset i Helsingør har "Kunst i projektopgaven" som et projekt for 8. klasserne i kommunen. Som et led i et længere forløb lærer en række professionelle kunstnere over to dage samtlige 8. klasses elever, hvordan man tænker ud af boksen og giver klassiske fremlæggelser og opgaveformuleringer et mere innovativt indhold. Den ene dag handler om idéskabelse og proces, og den anden dag handler om at bruge æstetiske udtryksformer i formidlingen af projektets tema.

I 2013 fik en gruppe elever til opgave at lave en rap hver over en af de 7 dødssynder og opføre den for de øvrige elever ved afslutningen af workshoppen. Eleverne gik fra at være afvisende og usikre til, da dagen var omme, alle at synge for hinanden. Det handler om at turde kaste sig ud i noget, hvor der ikke er givet et facit på forhånd.

Konkret får eleverne nogle redskaber til nytænkning, der har potentialet til at række meget længere end til folkeskolen og projektopgaver. Eleverne melder tilbage, at de kan bruge deres erfaringer ved fremlæggelser, men også andre steder i livet fx ved konfirmationstalen.

Kontaktperson:

Konsulent for skolebibliotekerne og de praktisk-musiske fag Anne-Mette Hermansen,
amh33@helsingor.dk

Herlev Kommune

Overgang til ungdomsuddannelserne

I Herlev Kommune arbejder man systematisk med glidende tværfaglige overgange mellem folkeskole og ungdomsuddannelserne.

Samarbejdet udmøntes i en tværfaglig planlægning af undervisningen med et øget fokus på at kombinere grundskolens undervisning, erhvervsskolernes brobygningsundervisning og U&U's uddannelsesvejledning.

Med afsæt i en anvendelsesorienteret undervisning styrkes undervisningsaktiviteterne igennem et samarbejde med erhvervsskolerne og lokale virksomheder. Elever og lærere deltager bl.a. i forløb på byggepladser, har matematikundervisning på EUD, i Byg og vind konkurrencer samt på flere forskellige introdage på erhvervsskolerne.

På baggrund af undervisningens tværfaglige samarbejde udvikles nye handleplaner for folkeskolernes UEA-undervisning (Uddannelses – Erhvervs og Arbejdsmarkedsoorientering). UEA-faget er et obligatorisk, timeløst fag i udskoling.

Kontaktperson:

Projektleder Signe Bohnfeldt Brandt, Signe.Bohnfeldt@herlev.dk